

La qüestió de la llengua

El problema de la llengua —del respecte que cada poble vol per a la seva llengua— ha esdevingut actual a causa de tres fets recents, gairebé simultanis. Em refereixo a la versió «d'espardenya» que de la Constitució ha estat repartida al País Valencià, al rapte d'una personalitat oficial, lligada a l'ensenyament i a la cultura de l'Estat espanyol, al País Basc, i a la discussió ajornada, entre els parlamentaris catalans, de l'article del nostre Estatut d'autonomia que fa referència al problema de la llengua i de l'ensenyament del català. Heus ací com un element en aparença innocu o menor ha passat tot seguit a primer pla. Aquests tres fets assenyalen tres aspectes molt clars i molt diferents del problema. El primer palesa un nou acte d'abús, per part de l'Administració central de l'Estat, que ens retorna a l'època franquista. Explota, amb demagògia, la ignorància i un cert sentimentalisme provincià, enfront de la consciència plena del valencialisme, que va unida al rigor científic. El segon és un exemple de les conseqüències que pot engendrar l'actuació negligent o malèvola del problema de la normalització del fet lingüístic en les nacionalitats que han estat més durament castigades. El tercer ens indica la consciència de la gravetat d'aquest problema per part dels nostres homes polítics. Els tres fets marquen un moment crucial de la història actual de l'Estat espanyol.

A casa nostra, aquest problema és capital. El fet que els parlamentaris hagin suspès el debat sobre l'Estatut en arribar a aquest punt, indica que el problema és major i que no hi ha unanimitat de criteri. El problema de la llengua que, per alguns, entre els quals em compto, és el problema bàsic i prioritari de la nostra identitat col·lectiva, ens divideix els catalans mateixos, i això és greu. Hi ha els qui voldrien, i exigeixen, mesures dràstiques, radicals, per posar fi a l'hemorràgia de la descatalanització de Catalunya, i hi ha els qui consideren que el redreçament ha de fer-se amb guants blancs, per no ferir susceptibilitats. Tant els uns com els altres desitgen la normalització del país, però difereixen quant a la tàctica a emprar. Els uns posen l'accent sobre el mal que ens ha estat fet i que volen veure extirpat —són els cirurgians—, els altres sobre el mal que encara ens podríem fer a nosaltres mateixos i que podria enverinar la nafra. Són els metges. Qui té raó? ¿És l'hora de la cirurgia o bé de la medicina?

Crec que el problema no el resoldrem si el mirem des de dins. Crec que aquest enfocament no farà sinó enfrontar-nos els uns als altres, fer-nos barallar. El mal ens vingué de fora i ha de ser resolt des de fora.

En primer lloc he de manifestar que mai, fins avui, no he sentit els immigrants queixar-se —o queixar-se tant— a França o a Alemanya, a causa de la seva inadaptació o perquè els seus fills anaven a escoles franceses o alemanyes. Enlloc no he sentit que això produís cap trauma o cap frustració, si no és a Catalunya. Jo crec que de trauma o frustració pot haver-n'hi a tot arreu, pot haver-hi la que tot immigrant experimenta en anar a viure lluny del seu terror, del seu medi natural. Jo mateix recordo que durant els meus primers temps de residència a París, tot i estar força familiaritzat amb la llengua i la cultura francesa quan hi vaig arribar, experimentava moments d'encaparrament,

d'aïllament, de neurosi, contra els quals em calia lluitar de valent. Però es veu que els catalans i la llengua catalana produeixen més malestar als immigrants que no pas el francès o l'alemany. Jo que em creia que el català i el castellà —i el gallec, no cal ni dir— eren llengües germanes i que amb una mica de bona voluntat es podien comprendre i entendre. Però es veu que no. Es veu que el català té l'estranya propietat de produir, entre els que vénen de fora, un defici i un embotiment de la consciència gairebé insuperables. Perillosa doctrina. Els qui la defensen no s'adonen que si el català és tan diferent del castellà com ells diuen, si esdevé tan inassimilable com pretenen, vol dir que no tenim res a veure amb ells. Una vegada més, en pensar o obrar així, són ells els qui, com sempre, ens fan separatistes.

El català no té, per sort, cap prejudici racial ni lingüístic. L'allau d'immigrants que, durant aquests anys ha vingut a Catalunya, no s'ha trobat discriminada. Però cal, també que ells no ens discriminin a nosaltres. Vull dir que l'immigrant de parla castellana que ve a Catalunya hi ve, en principi, innocentment. Ha sentit parlar de Catalunya com d'un lloc amb més possibilitats de treball que un altre i res més. Aquest immigrant ignorava sempre que Franco afavoria la seva vinguda —com facilitava el trasllat d'indústries catalanes a altres indrets de la península— perquè així, *innocentment* engruixia la massa de castellanoparlants i ajudava a destruir Catalunya. Això, que potser no ho saben prou, és el que cal dir-los, el que caldria que els haguessin dit els seus polítics, i que no els ha estat prou explicat. Com que encara crec en l'home, crec que l'andalús, l'extremeny, el castellà que viuen a Catalunya, si saben que, sense voler, poden ser un instrument del feixisme, tindran envers Catalunya i envers la llengua catalana una actitud molt diferent de la que hi poden tenir si ho ignoren. Car la línia divisòria respecte al nostre país i la nostra llengua, tant per part dels polítics com per part de la massa, rau en aquesta actitud. Actualment, a Catalunya, aquell que es diu demòcrata, però que es vol aprofitar dels mals que ens ha ocasionat el franquisme, adopta una actitud feixista, esdevé feixista. Això, els polítics forasters són els primers que ho haurien de saber i predicar. Si Catalunya ha estat descatalanitzada i si ha existit un intent de descatalanització, persistir en aquest intent o voler donar-lo per bo o beneficiar-se'n, és feixisme. O imperialisme. La gran manifestació de l'11 de setembre del 1977, en la qual participaren tants i tants castellano-parlants, és una prova, al meu entendre, de la bona disposició dels immigrants envers Catalunya. Però aquesta reacció primària cal conscienciar-la, i això només es pot obtenir parlant-los obertament com ho he fet aquí. Els homes i dones que han vingut a Catalunya a la recerca d'una feina, també desitgen, per a ells i per als seus fills, viure en un país amb estabilitat, i no farien el joc als qui ens volen dividir si sabien que feien el joc als qui volen desestabilitzar el nostre país.

Em vaig plànyer, no fa gaire, que els intel·lectuals castellans no haguessin fet una proclama defensant públicament, i amb valentia, la nostra llengua. Ho vaig formular en un pla purament humà.

Ara, en un altre pla, el que puc dir, el que crec que cal dir —i és aquest, em penso, l'enfocament que cal donar al problema del català a Catalunya— és el següent:

Molts homes de l'actual règim —de fet, els qui tenen les regnes del poder i ens governen —provenen del règim anterior, del règim franquista. Ens parlen de democràcia i diuen que volen instaurar una democràcia a l'Estat espanyol. Són polítics. Com que jo no ho sóc, se'm fa una mica difícil, a voltes, de capir llur actitud. Però aquí entrariem en una disquisició entre ètica i política a part de l'ètica general, i no acabariem mai. Així i tot, els puc comprendre,estic disposat a comprendre'ls. Però em calen les proves, els fets.

Ara bé: Catalunya ha sofert, durant aquests darrers quaranta anys, un ultratge. I ens calen reparacions. Catalunya ha estat víctima, durant l'era franquista, d'un veritable genocidi cultural. I ara ve on vaig. Després de la Segona Guerra Mundial, els alemanys indemnitzaren els jueus, amb sumes fabuloses, pels crims comesos pels nazis. No tots els alemanys eren nazis, és evident. Però els alemanys s'averonyiren —i estan encara avergonyits— del que havien fet alguns d'ells en nom d'Alemanya.

Amb les degudes distàncies, considero que el poble castellà, a través dels seus governants, hauria de reparar el mal que en nom seu —o en nom d'una Espanya castellana— ha estat comès contra Catalunya, ajudant-nos eficaçment al redreçament total de la llengua, que ha estat, de tot el nostre patrimoni col·lectiu, el més malmenat, el que més ha sofert. Així i tot, mai no recuperarem el bé perdut. ¿Qui sap on fórem, qui sap el treball endavant que s'hauria acomplert sense aquests quaranta anys d'opressió! Això ja no ens ho tornarà mai ningú. Però si els homes que governen l'Estat espanyol volen fer creure, als catalans, que de veritat es desenten de llur passat franquista, i que de veritat són demòcrates, tenen una manera —potser única— de fer-nos-ho creure, que és, no pas tolerant el català i donant-li una aparent bel·ligerància, sinó dictant les mesures pertinents per redreçar-lo, fent que la nostra recuperació pugui fer-se a passos agegantats. Quan un home ha estat malalt, quan un home està convalescent li calen, per refer-se, unes condicions especials de vida, sigui amb injeccions, sigui amb una sàvia sobrealimentació, sigui amb totes dues coses a la vegada. Catalunya és aquest convalescent. El nostre problema —el problema del català— no el podem resoldre sols des d'aquí, el problema de la nostra malaltia ens ha de venir resolt amb unes disposicions que protegeixin i potenciïn la nostra llengua, fins que torni a recuperar el lloc que li correspon i la salut que no hauria d'haver perdut mai. Aquest és també el llenguatge que voldríem veure emprat pels nostres representants a Madrid, si de veritat volen que seguim atorgant-los la confiança. Els catalans no hem de barallar-nos per un problema que ha estat creat des de fora És Madrid a qui toca de fer el primer gran pas per resoldre'l, en senyal de convivència. Que els nostres polítics, que la nostra gent no s'hagin adonat del veritable plantejament del problema, demostra el grau d'anorreament, el grau d'alineació a què havíem arribat. Només faltaria que ara ens barallessim per culpa dels altres. No. Uns i altres —metges i cirurgians— ens hem d'adreçar conjuntament a qui pertoca per obtenir les degudes satisfaccions. De retop, això ens permetrà de veure, segons l'actitud que adoptin, quins són els veritables sucursalistes a casa nostra.

Josep Palau i Fabre

Avui, 10 de desembre del 1978